

סיפורים של חגי

(סיפור חגי בן גוריון הקליטה רזיה)

(המשך משיחה בעמוד 22)

אז האנשים שהזכרתי הכרתי רק במילואים. איך התנהלו המילואים - היו באים כל אלה שהיו ב- 151 [?] זה סוג של אוטו, היו מכניסים אותנו לחדר, 30 איש, וזו היתה חוויה: למדנו ערבית, למדנו לתקשר באנגלית, היינו הולכים יחד לשק"ם. וזו היתה ממש חוויה. נהננו מכל רגע. היינו במדים, אבל בלי דרגות. זו היתה עבורי חוויה שנמשכה 30 שנה.

הקלטה 003 11.11.2016 - פגישה 9

ההמצאות והמיזמים עם מיכאל כץ 1997-2003

ההמצאות שלי עם מיכאל כץ נערכו או נעשו במקביל לחיים הרגילים, תוך כדי העבודה בתחנת הדלק. החלוקה בין מיכאל לביני בכל הקשור בפטנטים שהזכרתי: מנגנון לקביעת המשקל של משאיות ממרחק; המצאת המנעול לבתי אבות, כשמיכאל המציא את המנעול ואני את הרכיב האלקטרוני; והפטנט של מערכת מילוט מבניינים גבוהים - בכל זה עסקנו משנת 1997 ועד שנת 2003, במשך שש שנים. כל ההמצאות והפטנטים הללו נעשו במקביל לעבודות אחרות שמהן התפרנסתי, אם זה באפק פרויקטים, תחת IBM, ואם זה בתחנת הדלק שם עבדתי במשך חמש שנים. במיזמים עם מיכאל הייתי צריך להגיש את כל השירותים שהייתי אחראי להם, שפירושו: אחראי על קשרי החוץ של ההמצאות; קשר עם משרד עורכי הדין הארליך ושו"ת שמתמחים בהגשת פטנטים; וכן הפקת סרטי תדמית וקטלוגים לשלושת המוצרים, והכנת תוכנית עיסקית שתראה שלכל אחד מהפטנטים היתכנות עיסקית. למשל, רק כדי לקבל מושג לגבי סדרי הגודל במונחים של כסף, רק התוכנית של Exitech, זה שם המתקן למילוט מגבהים, עלות הפיתוח: מליון דולר. כלומר מדובר בהשקעות של מליונים, כשהאחריות שלי בשותפות עם מיכאל היא לעמוד בקשר עם הגורמים שיאפשרו את קידום המוצר על כל היבטיו. הוא עסק בפיתוח הטכנולוגי של המכשירים והאלקטרוניקה, וביחד יצרנו את שלושת הפטנטים הללו.

ב- 2003, אחרי שנתיים של עבודה על מכשיר ה- Exitech, היינו זקוקים למימון של מליון דולר, אז פנינו לבוריס גלמן, רופא עיניים. כאשר ברית המועצות התפרקה הוא השתלט על חלק מיצוא מתכות הפלדה והברזל מרוסיה, והמשרד שלו היה באיסטנבול שבטורקיה.

מאוחר יותר, כשהמכשיר התפתח והוא נתן את החסות, היינו חייבים לשנות את ההמצאה שלנו שנרשמה על שמנו ולרשום אותה על שמו. זה היה התנאי שלנו כדי למנוע חילוקי דעות, הוא דרש שהכל יהיה אצלו. מיכאל אמר: אין שום בעיה, אם נרצה לצאת - תמיד אפשר להכניס איזה שינוי קטן במפרט ורשום את זה על שמנו.

בהתחלה הוצאנו פטנט בישראל. אחר כך רשמנו פטנט בארצות הברית ולאחר מכן רשמנו פטנט בכל העולם, 44 מדינות.

הליך רישום של פטנט זה, הליך מאוד יקר, ובכל מקרה היה עלינו להוכיח לרשויות בישראל, וכן לרשויות הבינלאומיות ולרשויות בארצות הברית שיש לנו פטנט מוסדר וידוע על שמנו. בלי זה הם לא הסכימו לקדם את הנושא.

הוצאנו פטנט לכל שלוש האמצאות, אלא שאת נושא שקילת המשאיות זנחנו בשלב מסוים, כאשר נאמר לנו במשרד התחבורה שהם שינו את ההזמנה שלהם - יצאנו מהתמונה. וזאת לאחר שהשקענו בפיתוח ההמצאה המון זמן וכסף, ומיכאל גייס

אנשים מאוד חכמים, חברים שלי, שעסקו בתחום האלגוריתמים שעליהם הוטל לתרגם את הירידה של המשאית מאחור אל הכביש -שיתרגמו את הנתון הזה למשקל בקילוגרמים. זה היה מאוד מורכב, כי נחוץ היה לקחת בחשבון את גורם הרוח ואז גורם מהירות הנסיעה ואיפה מעמיסים את המשאית - מקדימה או מאחור. המון גורמים שהשפיעו על שקלול הנתונים. והתוצאה היתה -שיש לנו שלושה פטנטים נהדרים שאף אחד למימוש עסקי, למרות ששלושתם עבדו - הן טכנית, הן מכנית והן אלקטרונית.

אחרי ששלוש ההמצאות שהיו העיסוק האלטרנטיבי שלי, מזון לנשמה והתאתגר לאינטלקט, שהביא אותי לנסוע פעם בשבוע למיכאל, למפעלים, לאלביט ולבית שלו, שם הוא שרטט את המכשירים והניסויים שעשינו בנגב, מגשרים שונים, הקפיצה מארבעה בנינים גבוהים עם יוחאי וכן הלאה, כאשר כל זה נגמר הייתי צריך למצוא עבודה.

העבודה בתחנת הדלק 2002-2007

בשנת 2001, OTI פרשה מהנושא של כרטיס חכם בקיבוצים ואחרי שנה גם מכרטיס חכם בבתי האבות, דבר שעסקנו בו משנת 1995 והיינו קרובים לשנה השביעית, שעל פי חוק כל יצרן חייב לתת ללקוחותיו שירות במשך שבע שנים לגבי אותו מוצר. ובשנה השביעית, ב- 2002, הפסקתי לעבוד עם OTI, ארי לידן המשיך בתפקיד OTI בישראל; המוצרים של מיכאל כץ לא הבשילו לכדי מוצרים שנמכרים לגוף גדול, ואז עודד מרוז הציע לי לעבוד בתחנת הדלק של בית השיטה.

בבית השיטה, בצומת למטה, היתה תחנת דלק, פרי יוזמה של יעקב יוניש. לפי התוכניות שלו, אם בית השיטה תתן 12 דונם למטה, ליד הכביש, שטח שעד אז גידלו בו תירס, הוא יוכל, יחד עם חברת דור-אלון, להקים מרכז שיקלול: תחנת דלק, חנות לממכר מוצרים שהוא יקרא לה אלונית, מלונית קטנה שהוא קרא לה אלונית מלון וכן מרפאות לרפואה מיידית, שם החברים יקבלו שירות רפואי.

בנוסף, הוא תכנן לכלול בקומפלקס הזה גם את משרדי השיטה ביטוחים. הקומפלקס הזה שאמור היה לקום היה חלק מחזון היזמות של יוניש, עסקים קטנים של חברי בית השיטה, שהיו תחת החסות של יוניש יזמות עסקית. יוניש התחיל לבנות את התחנה. בית השיטה מימנה חצי מעלות הבנייה וחברת דור-אלון מימנה את החצי השני. בית השיטה גם העמידה לרשות הפרוייקט מה שנקרא הלוואת בעלים, הלוואה שתוחזר מרווחים עתידיים של המיזם.

יוניש באמת הקים דבר לתפארת, הוא הקים את המבנה המרכזי שבו שכנה חברת השיטה ביטוחים, הוא הקים שתי מסעדות, היתה שם תחנת אופניים [מה זה], וכן מרכז לשירותי מוניות [שמה זה אומר], וכן פינה לשטיפת רכבים.

התחנה הציעה מגוון שימושים, כשיוניש הוא המנהל המעשי של הקומפלקס הזה, והמשרד שלו שכן בקומה השנייה של הקומפלקס.

כעבור זמן, לאחר שהשלים את הפרוייקט וחנך אותו עם חברת דור-אלון שבבעלות החבר שלו דודי ווייסמן, יוניש הציע לי לבוא לעבוד שם, כאחראי על תחנת הדלק. קודמי בתפקיד היה שמעון שובל, שהחזיק מעמד במשך שנה ופרש, ושבא אחרי דותן פרג שגם הוא פרש אחרי שנה.

יוניש הציע לי לנמהל את תחנת הדלק ואת החנות. אני מעולם לא ניהלתי עסק, ומדובר בעסק עם מחזור חודשי מאוד גדול, כתחנה בשירות מלא, היה צורך לאיים אותה במשך 24 שעות ביום. כל נהג שנכנס לתחנה היינו צריכים לתת לו שירות מלא: ניקוי שמשות, מילוי דלק, בדיקת שמן ומים.

יוניש יצא לאחר שהשלים את הפרוייקט, אחרי שנתיים שהיה שם. נכנס עודד מרוז כמנהל כללי ומתחתיו הייתי אני כמנהל תחנת הדלק, ושמעון שובל מנהל החנות.

החנות היתה אגף של המכולת שנפתחה בבית השיטה, לאחר שהמכולת של בית השיטה נסגרה, פתחו בקיבוץ את המכולת של אלונת-בית השיטה, ושתי החנויות - בתחנה ובקיבוץ - היו תחת הנהלה אחת.

לא היה לי שום נסיון בניהול עסק, שכולל אחריות על שישה עובדים שעובדים במשמרות 24 שעות ביום, כל הימים כולל יום כיפור, וכל הזמן יש תקלות: ברק פגע במחשב למטה, צריך לרדת ולתקן; יש שינויים במחיר הדלק; מישהו לא בא לעבודה; זה העסיק אותי 24 שעות ביום, יום ולילה.

מדי שבוע הגיע פיקוח של חברת אלון, כל שבוע הגיע מפקח לבדוק איך אנחנו עובדים, וכך התנהלתי במשך שנתיים, באינטנסיביות עצומה, לא יכולתי לצאת לחופש, לא היה לי אף מחליף, השכר היה פחות או יותר בסדר, גם לא היתה לי אלטרנטיבה, הייתי בן 63, עבדתי שם בשנים 2002-2005.

עודד ואני עבדנו די בצמוד, שנינו מקבוצת יחדיו, היתה עלינו אחריות גדולה ושנינו ניהלנו את העסק הגדול למטה. עם הזמן יה לי מאוד קשה עם עודד מרוז. החיסרון שלו היה שלא פעם הוא התייחס בגסות רוח לעובדים. למשל, הוא לא הסכים שנקנה שם סנדוויצ'ים במחיר מוזל; הוא לא הסכים שנלך לאכול בחדר; הוא לא הסכים להשתתפות כלשהי בעלות ארוחת הצהרים. היה מאוד קשה איתו.

בגדול, היתה לנו בלעדיות לאספקת דלק לקואפרטיב בית-שאן-חרוד, ומדי חודש היה עלי להנפיק להם חשבוניות, לתת להם את החשבוניות ולדאוג שיהיה תשלום לתחנה וגבייה מהקואפרטיב. היינו קשורים בבלעדיות גם עם חברת **כח**? של ג'מאל, שנתנה שירותי חפירה ואספקת ציוד כבד לעמק ועוד כל מיני תחומי אחריות, שהיו כרוכים בגביית כספים, בניהול עובדים, במתן דין וחשבון שבועי וחודשי.

בקיצור, למדתי שם שיעור חשוב בניהול עסק שצריך להיות מאוזן כל חודש. אתה צריך להראות קבלות על כל דבר, כשהפקח פותח לך את הקופה וסופר לך את הפדיון מהתחלה ועד הסוף. זה היה מאוד קשה.

כעבור שנתיים פתאום מודיעים לי: מהפך. מה מהפך? הולכים לבטל את תחנת הדלק כישות עצמאית ומאחדים את החנות ואת תחנת הדלק ליחידה אחת. ואני צריך לספק שירותים לתחנת הדלק תוך כדי שהם הורסים לי את המשרד. התחילו עבודות הריסה של הקירות, רעש ואבק בלתי נסבלים, ואני צריך להמשיך לעבוד תוך כדי שהם הורסים לי את המשרד. הם באו עם קונגו, מכונה שדפקה בעוצמה לא-תתואר בכל המבנה. העבודה ארכה חודשיים, כיוון שהמשרד שלי ישב בתוך חדר הביטחון של התחנה, והוא היה עשוי מבטון ופלדה. למה רצו להרוס את זה? רצו להרוס את המקום של חדר הביטחון שהיה שייך רק לתחנת הדלק ולאחד אותו עם הקופות של החנות. היה עלי להמשיך לתת את כל השירותים - בתנאים לא תנאים.

אראה לך תמונות, את לא תאמיני: ישבתי כשמעלי, פיזית, עובדים שני אנשים בהריסה ובפינוי הבטון, וכדי שאוכל לעבוד בתוך האבק הנורא שהם יצרו, הקימו מעלי אוהל מניילון ופלסטיק, ואני ישבתי בתוך האוהל הזה שהתמלא אבק, וכך עבדתי ותיקנתי את הכבלים [?], תהליך שנמשך חצי שנה. זה היה סיוט מתמשך, בתוך רעש איום, הם בנו מסביבי הכל, הזיזו את החשמל, את הצנרת והכבלים, לא יכולתי להתפטר. זו היתה עבודה שלא זכתה להערכה: אין אני מצליח להוציא דוחות יומיים ממחשב שעומד על השולחן שלי, מערכת חשמל שהובילו אותה עם כבלים מהארון הראשי שנותק מהקיר כדי להחליף אותו בארון אחר, תקופה מאוד קשה שנמשכה כמעט שנה. כך העברתי את השנה השלישית בתחנת הדלק.

לאחר שנתיים נוספות בתחנת הדלק, שבמהלכן היה עלינו לדאוג לנקיון השירותים, לאסתטיות של העובדים, להנפת הצולים [?], לנקיון וצחצוח שבועי של כל התחנה עם מים וסבון, עבודה פיזית ומנטלית קשה ביותר.

כאמור, כעבור שנתיים נוספות עודד רוצה להביא אדם מבחוץ שיעשה את העבודה המשותפת של ניהול החנות למטה, החנות למעלה, של בית השיטה, וניהול כלפי חברת דור-אלון. אמרתי לו: עודד, תן לי להמשיך לפחות עוד שנה, אני עכשיו בן 66, נכנסתי לעבוד שם בגיל 62, עבדתי כבר כארבע שנים. ועודד אמר: זה לא אפשרי, בדצמבר אתה מסיים את העבודה כאן, וזה היה ארבעה חודשים לפני גיל 67, גיל הפרישה לפנסיה של גברים, שאז הייתי נהנה מהל הזכויות. ארבעה חודשים לפני שהיגעת לימילוי הזכויות שלי בתחנת הדלק עודד אמר לי שאני מסיים לעבוד שם. תקבל מכתב פיטורים מאלון, הוא אמר, ותוכל לעשות מה שאתה רוצה.

בפעם הראשונה בחיי התייצבתי במשרדי הביטוח הלאומי בבית שאן כדי לקבל דמי אבטלה. הייתי הקיבוצניק היחיד בין כל הבית שאנים. הייתי מתייצב שם מדי חודש, סמך שבעה חודשים, עד שעברתי את גיל 67. לאחר שעברתי את גיל 67 הפכתי פתאום לפנסיונר, גם מבחינת חברת אלון [?] וגם מבחינת הביטוח הלאומי: כל התשלומים הופסקו, ואני הפכתי לפנסיונר של בית השיטה בגיל 67. למזלי, באותה תקופה, לאחר כל הנסיון שצברתי, הייתי עסוק מאוד בנושא שיוך הדירות בבית השיטה וחשוב עוד יותר: ביצירת פנסיה לחברים.

2004 כך דאגתי לפנסיה לחברים מחברת הפניקס

מינו אותי אחראי על צוות שהיה צריך **להחיל?** בבית השיטה את ההסדרים הפנסיוניים, דבר שלא היכרנו בכלל, ועל זה נספר בנפרד. בהסדרת פנסיה לחברים עסקתי במשך שלוש שנים, תקופה מרשימה מאין כמוה.

אין לך טינה על עודד? אין לי טינה לעודד. חשבתי שהוא יכול היה לעשות את היחסים ביננו יותר קורקטים, אבל מצד שני חשבתי שהוא צריך לתת דין וחשבון לחברת דור-אלון, עם כל הקשיים שיש, הוא צריך לעשות את זה הכי נכון שאפשר, והוא גם נתן לי את ההזדמנות ב-2002, כאשר לא היתה לי עבודה, ולהיות מועסק שם במשך חמש שנים. חשבתי שהוא היה קצת נוקשה ולא נעים ביחסי העבודה, אבל הוא גם אדם שנותן לי לעבוד במשך חמש שנים.

אני התמדתי בתחנת הדלק יותר מכל אדם שעבד שם מאז, למרות כל הבעיות והקשיים אני התמדתי שם חמש שנים. זו היתה עבודה יחסית קשה, לא בדיוק באופי שלי, אבל אנשים העריכו את זה. נקשרתי מאוד לעובדים, זו היתה עבודה של 24 שעות ביממה, עם טלפונים, לוודא שהוחלפו משמרות. מי שהחליף אותי היה אדם שניהל את התחנה בתענכים, בצומת מגידו [אז בתענכים או בצומת מגידו]. ואחר כך הגיא עודד את האבא של זיו, בעלת יקינטון מחפציבה. כולם החזיקו מעמד שנה או שנתיים, אני החזקתי חמש שנים.

כאשר התבקשתי לנהל את צוות הפנסיה, שמחתי. איך הגיעו אלי? אני חזרתי ואמרתי שצריך לעשות את זה בצורה מסודרת. רן רונן היה המנהל החיצוני של הקיבוץ, ניצן סלע היה המזכיר ועמיחי היה מזכיר פר"ח.

התחילו ויכוחים, הוקמו ועדות, ואז ניצן אמר לי: שמע, אני רואה שזה לא מתקדם, כולם מדברים, ישיבות בלי סוף. חגי, אני ממנה אותך שאתה תהיה האיש המוסמך לטפל בפנסיה של חברי בית השיטה. אני נותן לך בלעדיות בכל הקשור בייצוג הקיבוץ מול חברת הפניקס, תהיה לך יד חופשית לנסוע להפניקס ולהיפגש עם מי שתמצא לנכון, תעשה מה שאתה מבין, איך שאתה מבין, ותדווח לי פעם בחודש מה פעלת.

המשימה היתה לברר מה בדיוק יש לחברים בהפניקס, דבר שאף אחד לא ידע. בועדה היו: אילן סתוי, דוד ניסן ואני יו"ר הוועדה.

דוד ניסן ואילן סתוי היו שועלים ותיקים בכל הקשור בכספים וזכויות וגם בכל הפוילע-שטיקים שבית השיטה עשתה.

דבר ראשון שעשיתי, ביקשתי מניצן שיתן לי מסמך שמסמך אותי לעסוק בענייני הפנסיה ולעשות בתחום זה מה שאני מבין.

ניצן אמר לי שבבית השיטה יש שלושה מורשי חתימה, ואני לא ביניהם, ולכן אם אני רוצה ללכת לכל מקום ולברר את ענייני הפנסיה, ביקשתי שיתן לי נייר שחתומים עליו: בתיה שפי, נעם גפני, ניצן סלע ומרכז המשק יפתח בר כמדומני. והאנשים האלה אמנם חתמו על נייר שמסמך אותי לעסוק בענייני הפנסיה כלפי כל הגורמים מחוץ לקיבוץ ובתוכו.

דבר ראשון, הלכתי לאסוף נתונים כמו שאני יודע. אי אפשר לפעול כל עוד אין לך המידע שיש לאחרים. זה היה המוטו שלי בכל תחום ועניין: אתה רוצה - תלמד, תבוא אליהם כשווה בין שווים.

עליתי לגברת בתיה שפי בהנהלת החשבונות, ביקשתי שתתן לי את רשימת חברי בית השיטה ואת המצב הפנסיוני שלהם. ובתיה לא הסכימה בשום אופן. אנחנו לא נותנים את רשימת הפנסיות של חברי בית השיטה לאף אחד ובשום אופן, כי יש לנו הסדרים שונים - גזבריים והלוואות שונות, ואין מצב שאמסור לך את הרשימה, אמרה.

לאחר הסירוב של בתיה שפי, הלכתי למישהו אחר בהנהלת החשבונות, אמרתי לה, בתיה לא רוצה לתת, אני מבקש שאת תתני לי. היא פתחה את הארון, הוציאה את הקלטר ואמרה: קח את כל ההסדרים שיש לנו. מעודכן עד היום.

התחלתי לעיין בניירות, ומה אני רואה? ל-380 איש יש פנסיה, אלא של-100 ומשהו מתוכם מחקו את הפנסיה, כי תמורתה לקחו הלוואות מחברת הפניקס. ומי חתום על ההלוואות? נתנאל אדר, יפתח בר, אורי עפרוני, וזה שנסע לדרום אמריקה [?]. כלומר, היו לי המסמכים שהראו שחמשת האנשים האלה חתומים על הלוואות מהפניקס, כשהלוואות האלה נעשו בניגוד לחוק, וכל עוד ההלוואות לא מוחזרות ל-150 חברים אין פנסיה.

פניתי אל החמישה, אחד אחד: שלום נתנאל מוניתי כאחראי על הפנסיה וחשוב לי לדעת אם חתמת על זה שתמורת ביטול או השהייה של הפנסיות לאלה ואלה אתה לקחת הלוואה של 5 מליון ₪. ונתנאל אמר: אני לא, ואת הלא יודע... זה היה בתנאים כאלה וכאלה... זה כבר לא רלוונטי - בקיצור הוא התחמק.

הלכתי לאורי עפרוני ואמרתי: אורי שלום, בהלוואה שאתה לקחת ב-1993, אתה לקחת את ההלוואה תמורת ביטול או השהייה של הפנסיה של-60 חברי בית השיטה. ביטלת או השהית להם את הפנסיה. ואורי אמר: נכון. ומי אתה שתבקר את הפעולות הגזבריות שעשיתי למען הכלל?

פניתי ליפתח בר: יפתח, אתה עשית כך וכך, ובגלל זה אין לאנשים פנסיה. ואני רוצה לדעת למי שייכת הפנסיה [?].

אחרי סבב הבירורים הבנתי שזה עסק הרבה יותר גדול ומורכב ממה שחשבתי, שמעורבים בו אנשים מהגזברות הבכירה ביותר בבית השיטה, שיש להם שיקולים אחרים חוץ מאשר פנסיה לחברים. את כל מה שאני מספר כאן, כבר סיפרתי ותיעדתי בספר שאני הפקתי. עשיתי ממנו רק שבעה עותקים, נתתי עותק לשני חברי הוועדה, לניצן סלע ולעורך דין של בית השיטה.

לאחר שהתבהרה לי כל התמונה, פניתי אל שני חברי הועדה, דוד ניסן ואילן סתוי ואמרתי: בואו ניסע להפניקס. אילן אמר: חכה. יש תביעה נגד בית השיטה ולפיה בית השיטה יחד עם דני וימן הכניסה לרשימת מקבלי הפנסיה בבית השיטה אנשים שכבר נפטרו. העניין מתברר כעת בבית המשפט המחוזי בנצרת. אנחנו עם עוד 10 קיבוצים עומדים לדין.

מי עומד לדין מטעם בית השיטה?, ואילן אמר: יעקב הדר. לא עירבנו את יעקב הדר במהלכים שלנו. ואילן מוסיף: כל הניירות אצלי. אמרתי: תביא את הניירות.

כזכור, חברת הביטוח שאיתה עשו הקיבוצים את הפנסיה לחברים היתה חברת לה-נסיונל, לא חברת הפניקס. היתה זו חברה פרטית שכמה קיבוצים עשו איתה ביזנס, ובמסגרת הביזנס הזה כספים נעו מימין לשמאל ומשמאל לימין, לאו דווקא לטובת החברים.

אחרי שקיבלתי את כל המסמכים, נסענו שלושתנו במכונית של דוד ניסן להיפגש עם נציג חברת הפניקס, השוכנת ברחוב דרך בן גוריון בגבעתיים.

מדובר בשנת 2004 או 2005, כיוון שתיעדתי הכול בספר אין בעיה לברר את התאריכים. מי שקיבל את פנינו היה שמעון כהן, סמנכ"ל חברת הפניקס. הוא אמר: שלום חברים, קיבלתי הוראה להיפגש איתכם. מה אתם רוצים?

אמרתי: אנחנו רוצים לברר את נושא הפנסיה של חברי בית השיטה. והוא שאל: מי אתם? אמרתי: אני חגי בן גוריון, זה דוד ניסן וזה אילן סתוי. הוא אמר: חבר'ה, אתם לא מורשי חתימה ואני לא חייב להראות לכם שום דבר. ובכלל, מי אתם שתבואו לבקש דין וחשבון על איך אני מנהל את הפנסיה של חברי בית השיטה. אמרתי: תשמע, שמעון, יש לי נייר שמאשר שאני הנציג הבלעדי של בית השיטה בכל הקשור לפנסיה של חברי בית השיטה. הוצאתי מהתיק את הנייר והינחתי אותו לפניו על השולחן. כשהנחתי לו את הנייר על השולחן, הוא סובב את המחשב שלו כדי שלא נראה מה יש על המחשב, ואמר: מה אתם רוצים? אמרתי: אני רוצה את רשימת חברי בית השיטה ואת הפנסיה שלהם. הוא מטלפן ואומר למישהי מהקומה למעלה תביא לי בבקשה את הקובץ של בית השיטה. כעבור זמן קצר היא באה ובידה הקובץ המבוקש, היא היניחה אותו על השולחן ושמעון אמר: בבית השיטה יש 300 מקבלי פנסיה. אמרתי לו: שמעון נכבד, בבית השיטה יש 380 מקבלי פנסיה, ולא ה-300 שאתה כתבת פה. והוא נדלק: מי אתה שתגיד לי כמה מקבלי פנסיה יש בבית השיטה. אמרתי לו: שמע, אם אתה רוצה לדעת מי אני, אז בבקשה - הוצאתי לו את הדו"ח שקיבלתי מהנהלת החשבונות לאחר שבתיה שפי סירבה לתת לי אותו. אמרתי: תסתכל בדו"ח הזה, זה דו"ח שאתם מסרתם לפני כמה חודשים, שבו מופיעים 380 שמות. אבל 60 שמות אתם מחקתם מהפנסיה של בית השיטה כי הגזבר דרש הלוואה של 5 מליון שקל.

שמעון אמר: אנחנו מעולם לא נתנו לכם הלוואה. פניתי אל אילן ואמרתי: אילן, תוציא בבקשה את בקשת הלוואה של בית השיטה. אילן פותח את התיק שלו ומוציא את המסמכים עם פרטי הלוואות שבית השיטה חתמה על ידי מורשי החתימה כדי לקבל הלוואה מול ביטול הפנסיות של החברים. צריך לזכור שאילן היה באותה עת הגזבר של בית הקיבוץ. אני לוקח את הנייר הזה ואומר לו: שמעון, תסתכל. שמעון קורא ואומר: שמעו חברים, אני לא חייב לכם כלום, אתם בשבילי שום דבר. לי יש חוק בביטוח שאם אני מקבל פקס' שיש בו שני מורשי חתימה שאומרים לי לתת לבית השיטה הלוואה תמורת מספרים אלה ואלה של הפוליסות - אז אני עושה את זה. תלכו ותבררו. אני לא חייב לכם כלום. שלום! נגמרה הישיבה. הודיתי לו ויצאנו מהמשרד.

חזרנו הביתה, בדרך אמרתי לדוד ואילן: חבר'ה, עכשיו אנחנו צריכים להיכנס למלחמה. הוא חייב לתת לנו את הרשימות שביקשנו.

אמרתי לאילן: תשיג לי פוליסה מבית השיטה ונראה מה כתוב בפוליסה. אילן הביא לישיבה הבאה שלנו פוליסה של אחד החברים, ואנחנו רואים שכתוב שם, בעל הפוליסה: אמה ברעם. והבעלים על הפוליסה: קיבוץ בית השיטה. כלומר, הבעלות על הפוליסה היא באמת בידי הקיבוץ ולא החבר. וזה נכון לגבי כולם. ובנקודה הזאת שמעון כהן צדק, שהוא יכול, בעקבות פקס שהוא מקבל, לבטל או להכניס אנשים לפוליסה של בית השיטה. שאלתי: מה אתם חושבים לעשות?

החלטנו להיפגש שוב עם שמעון ולבקש ממנו להעביר את הפוליסה על שמם של החברים בבית השיטה. לא סיפרתי לניצן סלע ולאף אחד מה אנחנו הולכים לעשות. זה מה שהחלטנו לעשות.

כעבור שבועיים נסענו שוב במכונית של דוד ניסן, להיפגש עם שמעון כהן מחברת הפניקס. בקומת הקרקע של הבניין יש מסעדה, קבענו להיפגש במסעדה הזו עם דני וינמן, הבעלים של חברת לה-נסיונל, שעמד למשפט יחד עם כמה קיבוצים שהכניסו לרשימת מקבלי הפנסיה שמות של אנשים שכבר נפטרו או עזבו את הקיבוץ. בסוף המשפט דני וימן נשפט לעשר שנים בכלא. זה הגיע לעיתונות ועורר עניין רב בתקשורת.

קבענו להיפגש עם דני וינמן, כפי שהיכרנו אותו מכל הכתבות שסיקרו את הנושא בעיתונות ובטלוויזיה. דני אמר: שלום חבר'ה, מה הבעיה? אני מוכן להיות היועץ שלכם, כך אמר. וזאת, תמורת אחוזים ממה שאני משיג מלה-נסיונל ומחברת הפניקס, ששמה היה אז חברת הדר. אתן לכם יעוץ איך להוציא את המקסימום מחברת הפניקס, שאז נקראה הדר.

כל זה כשעדין הוא נמצא בתהליכים משפטיים, כל זה שהעניין שלו עדיין מתברר בבית המשפט, אנחנו יושבים ודוד ניסן אומר: או-הו. אנחנו בסרט! סרט של המאפיה. והוא אומר: אנחנו מכירים בזה שאין אחד מומחה ממך בתחום הביטוח הפנסיוני בקיבוצים. בשנות התשעים לא היה ביטוח לחברי קיבוצים, הביטוח היה עצם החברות בקיבוץ, אין לנו ספק שאתה תעשה את זה הכי טוב, אבל אנחנו לא יכולים לשלם לך או להתחייב לאחוזים ממה שאתה תשיג. נודה לך אם תדריך אותנו לפני שאנחנו עולים לקומה ה-30 בבנין הפניקס לדון עם מר שמעון כהן על עתיד הפנסיה של חברי בית השיטה.

דני אמר: תחשבו על זה - והלך. אני מוכן לתת לכם את היעוץ הכי מקצועי שתקבלו - תמורת אחוזים.

במאמר מוסגר אוסיף שאחרי שהוא הלך ואנחנו סיימנו לשתות את הקפה שלנו ואת הסנדביצ'ים, חזרתי לניצן סלע ואמרתי לו: נין תראה, נפגשנו עם דני וימן, הוא האיש שאיתו חתמתם את כל ענייני הפנסיה של אנשי בית השיטה, שבגללם יש לכם עכשיו משפט ולדני וינמן יש משפט בריבוע. נפגשנו איתו. הוא רוצה אחוזים תמורת יעוץ, והוא מבטיח שנוציא מהפניקס מליונים.

ניצן אומר: אין מה לדבר לא יעלה על הדעת שמישהו ייכנס לי לתחתונים ויתחיל לפשפש לי בניירות. ניצן פסל את האפשרות שדני העלה. [לא מובן. התקשרת לניצן לפני הפגישה עם דני או אחרי?].

עלינו למשרד של שמעון כהן, ישבנו מולו, והא אמר: דיברתי עם אנשי בית השיטה, ונאמר לי שאתם באמת הצוות המוסמך לטפל בעניין. אז מה אתם רוצים?

אמרתי: אני רוצה שמרגע זה, מהפגישה הזו, אתה לא תתן הלוואה לאף חבר בית השיטה גם אם בית השיטה פושטת רגל. אנחנו אוסרים עליך לתת הלוואות תמורת ביטול פוליסות לחברים.

רזיה: מה עוזר האיסור להבא, הביטול ל-60 חברים כבר נעשה. ל-60 חברים אין פוליסה. אז מה זה עוזר שלהבא הוא לא ייתן הלוואה?

את צריכה להבין שבית השיטה במשבר, והצורך בהלוואה הוא כמעט פרמננטי. דבר שני, אני אומר לו, והוא מתפרץ: חגי, אתה לא תגיד לי מה לעשות. אמרתי לו: אני לא אגיד לך מה לעשות, אז כפי שאתה שומע אותי וגם תשמע מדוד ניסן ומאילן סתוי, אנחנו ניפגש בבית המשפט ונספר על הפגישה הזאת פה.

שמעון כהן נבהל מהטון שלנו, היתה לו נאמנות למזכירות בית השיטה, והוא שוב אמר: אז מה אתם רוצים?

אמרנו: אנחנו רוצים לקבל את הקובץ של 380 חברים ולא 300. וכמו כן, אנחנו רוצים לקבל הסדר לכל ההלוואות שבית השיטה לקחה מול פוליסות של חברים. שמעון אמר: אין דבר כזה שיש קובץ של חברי בית השיטה או של מישהו אחר, אלא, יש פשוט תיקים שעומדים מול מספרי תעודת הזהות. מאוחר יותר ביררתי את זה וזה התברר כנכון. כל חבר בית השיטה יכול להתקשר ולשאול מה מצב הפוליסה שלו ואנחנו נגיד לו. אני ביררתי וזו היתה אמת. אמרתי: אני רוצה את הרשימה בנייר. הוא אמר: זה לא ניתן. אתה יכול לבוא לכאן, אני אוכה למישהו משלנו לשבת איתך, וזאת לפני משורת הדין, והוא יעשה Print Screen, שזה צילום מסך, כאילו שאני מטלפן.

המסך יוצא לשירות לקוחות, ואני עושה Print ויוצא בנייר.

אמרתי: אני מקבל את הצעתך. אנחנו נבוא לכאן פעמיים ונדפיס 400 הדפסים של המסכים של הפניקס, כדי שיהיה לי את התיק. ושזה לא ישאר בגדר של: אני אמרתי ואתה אמרת. שמעון נאנח: ואללה, אתם משוגעים. עוד לא נתקלתי בדבר כזה.

חזרנו הביתה. נסעתי להפניקס, ישבתי שם פעמיים בשך ארבע שעות, רק אני, והדפסנו את כל הפוליסות של חברי בית השיטה.

רזיה: והוא לא ניצל את פסק הזמן כדי לשנות את הנתונים!

לא, זה לא ניתן, כי כל כניסה לקובץ הזה נרשם: מי נכנס, מתי, לכמה זמן, זו תוכנה אוטומטית של המפקח על הבנקים, בשביל לדעת מה קורה.

כאמור, נסעתי להפניקס פעמיים כדי להוציא את התדפיסים, ונסעתי שוב כדי לדון איתם איך אנחנו מעבירים את הפוליסות לחברי בית השיטה. ולא שזה יהיה "על שם אמה ברעם" אבל בבעלות הפניקס. אנחנו מעבירים את הפוליסות לידי החברים, לבעלותם.

בפגישה נוספת איתם יחד עם דוד ניסן ואילן סתוי סוכם שהם ישלחו במשך שלושה ימים נציגים של הפניקס לבית השיטה, החברים יבואו, יחתמו על הטופס המתאים, ומאותו רגע הטפסים של הפניקס יגיעו אליהם הביתה ולא להנהלת חשבונות.

עוד אנחנו מדברים, באה אלי חברה, לא אנקוב בשמה, ואמרתי: חגי, שמעתי שאתם מטפלים בפנסיה מהפניקס. אני לא מאמינה יותר לבית השיטה. יש על שמי בהפניקס 150 אלף שקל, אני רוצה את הכסף. אמרתי לה: אם את רוצה את הכסף, אין שום בעיה, את תקבלי אותו. אבל תדעי שחל עליך מס של 35% אם את פודה את הפוליסה. בכל זאת היא היתה איתנה בדעתה לפדות את הפוליסה. הבטחתי למלא את בקשתה.

הלכתי הביתה, דפדפתי בדפים שקיבלתי מהפניקס שמסודרים לפי מספר תעודת הזהות, לא לפי האלף-בית, עד שמצאתי את שם החברה ומה אני רואה - ליד השם שלה כתוב: מושעה [או מושהה]. היא אחת מאלה שביטלו להם את הפוליסה. חשבתי: אלוהים ישמור. עכשיו אנחנו נכנסים... כל העז מתגלה עכשיו במלוא קלונה. ואלוהים גדול מה שיהיה. אז מאיפה היה לה הרושם שיש לה 150 אלף שקלים בהפניקס? זאת כי היא תמיד קיבלה את הטופס. היא לא ידעה אם יש שם כסף על שמה או לא. היא ראתה שיש פוליסה על שם בית השיטה. אלא שבית השיטה לקחה את הכסף כי היא היתה הבעלים של הפוליסה.

הלכתי לאילן סתוי, לא הלכתי לדוד ניסן, סיפרתי לו את כל הסיפור והוא אמר: לך לבתיה שפי, תגיד לה שהחברה הזאת רוצה לקבל את הכסף תוך יומיים, ובהוראה של מורשי החתימה לקחו לה את הפוליסה ואם זה יתגלה, היא עובדת חוץ, אוי לנו מה שיהיה. מה שהיא תעשה.

איך זה נעשה - לפי גיל. מי שהיה הכי צעיר - לקחו לו את הפוליסה, כי עד שיגיע לגיל 67 יעברו שני ואין מה לדאוג. אבל היא שהיתה אישה צעירה, דווקא היא רצתה את הכסף, בשביל לקנות אוטו. היא עבדה בחוץ ורצתה לקנות אוטו.

בתיה כצפוי התחילה להתפתל, הנה והנה, עשתה ביזנס ככה וככה יחד עם מרימי, ונתנו לחברה את הכסף. ושמו במקומה שם אחר שאליו לוקחים את הפוליסה [??] כעבור כחצי שנה הסברתי הכול לניצן, לא אמרתי כלום לעמיחי, לגבי מה שגיליתי, ואמרתי: אני את הדבר הזה חייב לתעד בכתובים, והיפקתי ספר של "תולדות הוועדה הפנסיונית ומסעותיה במסדרונות הפניקס". העלתי הכל על הכתב, כולל פרטי הפרטים, והדפסתי את הספר בשבעה עותקים. הדפסתי את הספר בעין חרוד, שלא יגידו שיש משהו, ואת כל הסיפור הזה קברתי בתוכי עמוק עמוק. העתק אחד העברתי לארכיון בית השיטה. בפעם הבאה שניפגש אראה לך את הספר - את לא תאמיני, בחיי שלא תאמיני.

אני כבר מזדעזעת, זה מזעזע.

כאמור, כעבור כחצי שנה הגיעו שלושה נציגים של חברת הפניקס, סידרו שלושה שולחנות במרחב והזמינו את כל חברי בית השיטה לחתום על טפסים, ולפיהם מהיום הם הבעלים של הפנסיה שלהם. החברים קיבלו הסדרים מפורטים, שאלו שאלות וקיבלו הסברים מפורטים.

הבעיה היתה שמאותו רגע, אני, כפרט, חייב מעכשיו לשלם את הפנסיה שלי, מקודם, הגזבר, בצ'ק אחד שילם עבור כולם. מעכשיו, כל אחד אחראי לשלם עבור הפנסיה שלו. ואני צריך לדאוג שהמקום שבו אני עובד משלם להפניקס, ואם אני כבר פנסיונר אני צריך לשלם להפניקס. כלומר, פתאום החבר צריך לשלם את מה שהקבוץ שילם עד עכשיו. זה הפך למעין חרב פיפיות: אתה לא רוצה קיבוץ - תשלם על הפנסיה שלך. אתה רוצה שזה יהיה שלך - והתחיל מחול שדים: מאיפה אנשים ישלמו? לחברים זה היה בערך 100 שקל לחודש ולאנשים הצעירים יותר, בני הארבעים-חמישים-שישים, התשלום יכול להגיע ל-900 ש"ח בחודש, שפתאום הם צריכים לשלם. כבר לא בית השיטה משלמת.

לסיכום: העברנו את כל החברים לבעלות פרטית על הפנסיה שלהם. אני כתבת ספר; את הנושא הזה של לקיחת הלוואות על חשבון הפוליסות - יום אחד אני נכנס למזכירות, תופס אותי נועם גפני ואומר: חגי, שמעתי שמינו אותך לגזבר.

אמרתי "לא".

והוא: אז למה אתה מונע מבית השיטה את הניהול הכספי התקין שלה. בית השיטה הגיעה לשפל כלכלי. חברת החשמל שלחה התראה שהיא תנתק את הקיבוץ מהחשמל אם לא ישלמו את החוב המגיע ממנו. ולבית השיטה לא היה שקל על התחת. ולכן נעזרו בהלוואות מהפניקס. ונועם אומר: אתה נתת לשמוען כהן הוראה לא לתת הלוואה לבית השיטה על חשבון הפוליסות של החברים.

אמרתי: נכון. אתה לא תיקח הלוואה על חשבון הפנסיה של החברים, לא יעזור כלום. זה הבסיס.

והוא: אני אלך לדבר עם ניצן, אדבר עם זה ועם ההוא.

הוא הלך לניצן וזה אמר לו: עזוב. ניהול נושא הפנסיה הוא בידי הועדה הזאת, והועדה תתכנס וחגי ימסור את הדו"ח יחד עם דוד ניסן ואילן סתוי. ניצן עמד מול נועם גפני ונתן לנו גיבוי מלא. וכלך העברנו את הפנסיה על שם החברים.

הלכתי לברר למי יש פנסיה כפולה, כי הסתבר שבנוסף לפנסיה מהפניקס יש גם פנסיה שנתנו לחלק מהאנשים בזיתיה, ויש להם פנסיות כפולות, עשיתי סדר בכל הנושא הזה והכול בא אל מקומו בשלום.

זה היה קטע מאד מרשים ומעניין, איך ניתן לעמוד בתוקף על הזכויות הבסיסיות שלנו מול חברות גדולות ומול הגרעין הקשה שמנהל את בית השיטה, איך לעשות דבר בצורה תקינה.

רזיה שואלת איך קשור לה-נסיונל להפניקס.

כשהחילה השערוריה סביב העבֵּרָה הפלילית שנעשתה בקיבוצים על ידי לה-נסיונל ודני וינמן, הפסיקו את כל הנושא הזה, לקחו ממנו את כל הפוליסות בקיבוצים והעבירו אותן לחברת הדר.

כעבור עשר שנים נקנתה חברת הדר על ידי חברת הפניקס והם ירשו את כל הפוליסות שהיו בהתחלה בלה-נסיונל, התקשרות שהתחילה בשנת 92. כעבור עשר שנים זה עבר שתי חברות והפך להיות חברת הפניקס.

18.11.16 הקלטה 005 פגישה 10

התערוכה בקהיר

נכנסתי לעבוד בחרושת מתכת בשנת 73, אחרי העבודה בפרדס ולפני האקונומיה. במסגרת עבודתי בחרושת מתכת הייתי אחראי על השיווק, על הפקת קטלוגים ועל כתיבת הקטלוגים באנגלית עבור המוצרים של חר"מ. באותה עת המנהל היה דוד ניסן, אחרי שנמרוד נהרג במלחמת יום כיפור. כעבור שנתיים החליף אותו עודד מרוז. ואחריו ניהל את החר"מ יעקב הדר.

בשנת 77 הליכוד עלה לשלטון. בשנת 1978 סדאת ביקר בארץ, באותו ביקור הסטורי, ובשנת 1984 נערכה בקהיר תערוכה למיכון חקלאי - שיצרנים מישראל הוזמנו אליה.

ובשנת 79, נחתם החוזה לפינוי סיני, ובערבות זה היחסים בין מצרים לישראל עברו לפסים דיפלומטים, מונה שגריר ישראלי בקהיר, ואנחנו הוזמנו להשתתף בביתן הישראלי, וכיוון שמדובר בארץ ערבית לקחנו את הקטלוגים שהפקתי, נסענו לנצרת ושם תרגמו לנו אותם לערבית. הכנסנו תמונות, וכשהכל היה מוכן, ארזנו את המוצרים ואת שדות לקילטור, ועוד מכשירים שונים בתחום החקלאות שנארזו בארגזים גדולים ונשלחו לקהיר.

לאחר שהארגזים נשלחו לקהיר הוזמנו לכנס מטעם משרד המסחר והתעשייה שם קיבלנו תידרוך לקראת התערוכה. בראש משרד המסחר והתעשייה עמד גדעון פת. שו שלו ואני נבחרנו לייצג את חר"מ בקהיר.

הכלים סוף סוף הגיעו, אבל כשבאנו שוב למתחם התערוכה - עדיין לא היה שם אף כלי שלנו.

והמצרים אמרו: איחרתם ברישום. כיוון שהכלים לא הגיעו עד תאריך ההרשמה לתערוכה, ההשתתפות שלכם מבוטלת.

חזרנו לשר פת, ואמרנו: שמע, בהתחלה הדירו אותנו מהתערוכה בגלל עניין של כבוד, ועכשיו אנחנו מושעים בגלל שהשתהינו, לאחר שהמצרים לא רצו להעביר את

הכלים בדרך היבשה, ואיחרנו את תאריך הרישום. מה עושים? פונים לידידינו משכבר – האמריקאים. והאמריקאים אמרו: יש לנו בשבילכם מקום פנוי – מגרש החנייה של הביתן שלנו.

יופי. יש לנו מקום. הכלים הגיעו לאלכסנדריה, וחיכו שם, קיבלנו את השטח של מגרש החנייה של הביתן האמריקאי שהיה גדול ביותר בתערוכה.

באנו למגרש החנייה – והוא מוקף בחלוקי נחל כדי שיהיה יפה, והקלארקים שמעמיסים את הכלים לא יכולים לנסוע על חלוקי הנחל הללו. והמצרים אומרים: הבאנו את הכלים שלכם, אבל אי אפשר להכניס אותם לשטח החנייה כי מסביב יש חלוקי נחל. ואז האחראי המצרי מצא פתרון: הוא קרא ל-20 מצרים, הם הרימו את הכלים והעבירו אותם באופן ידני אל שטח הביתן שבמגרש/ החנייה, מרחק 50 מטר.

מיקמנו את הכלים שלנו בשטח שהוקצה לנו, תלינו את הפלקטים בערבית שהכנו, לבסוף מתחו חבל מסביב ואמרו לנו: אתם לא יכולים להישאר בשטח התערוכה כי אין אבטחה.

יום אחד הביאו שתי משאיות, בכל משאית 24 חיילים מצרים, שישבו פנים אל פנים, בידיהם רובים עם כידונים, והם שמרו על הכניסה לביתן.

היינו מרוצים: יש רשת נגד רימונים, יש שומרים בכניסה, אפשר לפתוח את התערוכה.

ומישהו נזכר אז: חייבים להניף את דגל ישראל, האמריקאים נתנו לנו עמוד. היו אלה אנשי מודיעין בעלי תואר אקדמי, שידעו היטב עברית.

ביקשתי מאחד השומרים לבקר בבית שלו, דבר שנאסר עליהם. והוא אמר: כשהתערוכה תסתיים אקח אתכם אלי הביתה.

הבית שלו במרכז קהיר היה בנוי על חול, לא כביש ולא מדרכה, הלכנו עד פתח הבית על גבי אדמה מהודקת, עלינו לקומה השלישית, שם הוא גר עם אשתו וילדיהם. אותו שומר אמיץ סיפר לנו שהוא נלחם במלחמת אוקטובר, כך הם מכנים את מלחמת יום כיפור, ושחברים שלו נהרגו בתעלה ושאין לו שום דבר נגד ישראל.

הוא הוצב לשמור עלינו כל משך התערוכה. מאוד התרשמנו מהפתיחות שלו, מהצניעות של הבית, סיפרנו שגם אנחנו השתתפנו במלחמה הזאת. היתה זו שיחת רעים.

באחד מימי החופש, יום שישי או שבת, מישהו המליץ על ביקור בפירמידות, ובקרנך עיר המתים. בקרנך יש בית קברות ענק מתחת לאדמה, שבו קבורים אנשים שהיו מקורבים לבית המלוכה של הפרעונים, אלפיים לפני הספירה.

קרנך והפירמידות ממוקמות כמאה ק"מ דרומית לקהיר. היגענו למתחם של עיר המתים, שילמנו עבור הכניסה, ירדנו במדרגות שמובילות לעיר התחתית שם ישנם בתי קבורה ענקיים בעומק של כחמישים מטר, ומצאנו שהדלת סגורה, והשומר אומר: אין חשמל. האחראי למקום לקח את הפקק. איפה הוא? במרחק של כמה רלומטרים, אם ניתן לו כסף הוא יבוא עם פקק החרסינה וידליק את האור.

האיש קיבל את שלו, הביא את הפקק, פתח את הדלת, ירדנו כשלושים מטר מתחת לאדמה וראינו את אחת התופעות היותר מדהימות שזכינו לראות: סרקופגים ענקיים שבהם קברו את אנשי המלוכה, היינו רק אנחנו ועוד שניים. השאר פחדו. בתום הביקור יצאנו מהמתחם והלכנו לאוטו – ומה אנחנו רואים? סביב האוטו שלנו, מארבע צדדים, חונים 4 רכבים וחוסמים את היציאה של האוטו שלנו. אמרנו לשומר: כל השטח מסביב פנוי, רק סביב האוטו שלנו יש רכבים שמונעים מאיתנו

לצאת. והשומר אמר: בשביל לצאת צריך לשלם. כמה? לירה מצרית. שילמנו. מיד באו ארבעה גברים, הרימו את המכוניות, והזיזו אותם הצדה.

היה זה אוטו שכור שמדי יום חיכה לנו בפתח במלון כדי לנסוע לתערוכה. ובסוף היום הנהג היה מחזיר אותנו למלון. הנהג היה על חשבוננו, היה לנו לכך תקציב. באחד הימים התקיים יום השלום, יום ישראל, נאמר לנו שעלינו להגיש פרחים לכל מי שמבקר בביתן שלנו. כמה ימים קודם הגיע מישראל משלוח פרחים, ולהם מוצמדת סיכה עם המילה "ישראל" ועם ציור של יונה.

שלחנו מישהו להביא את הפרחים ואת הסמלים עם היונה, ולהפתעתנו המצרים אומרים: המטוס נחת, לא התקבל אישור, העברנו את הפרחים למחסן כלשהו ואי אפשר לתת את זה למבקרים, כי עבר שבוע, לא דאגתם להשקות את הפרחים והם נבלו, בגלל שלא היגשתם בזמן את הטפסים והאישורים כל הפרחים מתו.

הבנו את הקונצים של המצרים. היו בידנו הסיכות, אבל לא חילקנו אותן.

השהות במצרים היתה מרתקת. מדי יומיים שלושה היה מגיע השר פת, אבל כל יום היה מישהו מהשגרירות. לאחר תערוכת הספר בקהיר, תערוכה זו היתה הראשונה במִיָסֵר סיטי, ליד האנדרטה הגבוהה שהוקמה לזכר סדאת, ולזכר הניצחון באוקטובר.

הביקור במצרים היה מאד מרשים. פגשנו אנשים מסכנים ועם זאת פתוחים, לבביים, שבכלל לא עסוקים בענייני מלחמה.

פעם אחת קמנו לפנות בוקר כי אמרו לנו ששווה לבקר בבית הקברות של קהיר, שבו גרים קרובי המשפחה של הנפטרים.

כל משפחה שלא היה לה היכן לגור בקהיר, גרה במתחם בית הקברות ליד קבר של יקירה, שזה השטח שלהם.

כמו כן, יום אחד קמנו בארבע בבוקר, ישו ואני, נאמר לנו שכדאי לראות איך מפנים את הזבל בקהיר. נסענו למקום כלשהו וראינו איך כל העיר מתמלאת בארבע בבוקר בכרכרות רתומות לחמורים, הכרכרות עוברות בסמטאות ואוספות את האשפה, מאות כרכרות רתומות לחמורים עוברות בשכונות ואוספות א האשפה.

ויום אחד הלכנו לבקר בשוק אל-חלילי, שוק מדהים. בין השאר קנינו כלים ופסלונים עתיקים שהסתבר שאלה רפליקות של חפצים וסמלים מלפני ארבעת אלפים שנה. ביקרנו במפעל לייצור הרפליקות וראינו שהם טובלים את הפסלונים בקערות של תה, וכך החימר מקבל צבע "עתיק". אלא שכאר הגעתי הביתה שטפתי את הפסלונים - וכל התה נישטף מהם, ובזה הסתיימה העתיקות של הפסלונים הללו.

היתה זו חוויה מדהימה לראות מעבר למסך הדעות הקדומות ולהציץ לחיים של שכנינו המצרים.

בתערוכה היצגנו להם את שיא המיכון החקלאי הישראלי, אבל לא הזמינו מאיתנו אף לא כלי אחד, כי אסרו עליהם ליצור איתנו קשרים, הכל היה למראית עין.

ביום האחרון של התערוכה הוזמנו לפגישה חגיגית עם בכירים במשרד החקלאות המצרי. לפגישה הגיעו נציגי משרד החקלאות שלנו. כל המוזמנים ישבו לאורך שולחן ראוך משני צידיו של האישיות המצרית הבכירה, היושב 40-50 איש, אחד ליד השני, וכן הבנים של בכירי משרדו.

על השולחן שכבו שלוש כבשים, גופן שלם, עם ראש ורגלים רק בלי הצמר, כשהבטן שלהן פתוחה, ובתוכה נדחסו עופות, שבתוך הבטן שלהן היה אורז. כל זה נאפה בתנור כמה ימים קודם לכן, ועכשיו היה עלינו לקחת מהקומפלקס הזה לתוך הצלחות שלנו. לקחת קצת אורז מתוך הבטן של העוף שהתבשל בתוך הבטן של הכבשה שהסתכלה עלינו בעיני הזכוכית שלה, ביחוד כבשה אחת לטשה עין באשת

מנהל המשלחת של כור, עד שהיא, האישה, עמדה להתעלף. ואף גרוע מזה: היא עמדה להקיא. אמרתי לה: שלא תעיזי להקיא כאן. חס וחלילה עוד תגרמי לתקרית דיפלומטית. והיא אמרה: חגי, הכבשה עם העיניים מסתכלת יש עלי.

אמרתי לה: תסתכלי לצד השני.

מה שעוד למדנו: כל מי שמסיים את מה שהיה לו בצלחת, מיד הגבר מאחור היה חותך לו מנה נוספת של עוף וכבשה. וכדי להיות בסדר עם המארחים האנשים סיימו כל מה שהיה להם בצלחת, ואז הוסיפו להם עוד מנה וכך זה נמשך עד שהאנשים כמעט נחנקו. הסתבר שעל פי המנהג המקומי המארח חייב להגיש אוכל כל עוד האורח רעב. לא ידענו שצריך קצת בצלחת, אז הונח לנו.

מה שעוד הסתבר לנו שבארוחה הזו משתתפים גברים בלבד. הנשים הן במטבח והן אוכלות רק שכולם הולכים, והן אוכלות מה שנשאר. ויותר מזה – מה שנשאר משמש אותן למשך כל השבוע להאכיל את המשפחה.

הביתנים של המדינות האחרות שהשתתפו בתערוכה היו יפים בהרבה, והציגו מוצרים משוכללים בהרבה משלנו, ובכל זאת הביתן שלנו זכה בהכי הרבה מבקרים. והפתעת ההפתעות – ביום האחרון נערכה מסיבת פרידה במלון שלנו, ומי אני רואה מופיעים על הבמה – האשקולית, חבורת הזמר של בית השיטה. הם באו ללילה אחד, ואנחנו, בתור ותיקים בקהיר, השתדלנו להנעים להם את זמנם. האשקולית, יחד עם להקת הריקוד "שלום", הופיעו בבמה המרכזית כמחווה ליום ישראל-מצרים, הדגלים של ישראל ומצרים התנוססו מעל הבמה, זה היה רגע בלתי נשכח. פגשנו את שלמה ארגוב, את מיכאל סלע ואת כל החברה מבית השיטה, הם באו ל- 48 שעות.

כל הביקור הזה היה חוויה בלתי רגילה, ביחוד לנו שנלחמנו במלחמת יום כיפור, ראינו שאפשר לחיות בשלום ובהבנה עם השכנים שלנו.

18.11.16 הקלטה 006 – תוספת לתערוכה בקהיר

עם הזמן הקשר שלנו עם אנשי הביטחון העמיק. ופעם אחת שאלנו אותם: איך זה שאתם אמורים לשמור על הסדר ואין לכם שום נשק. והשומר אומר: אתה לא רואה איך אנחנו נראים? באמצע הקיץ כולנו לבושים בסוודרים או בחליפות. שאלנו למה משמש הסוודר או המעיל, והוא אמר: תרגיש רגע בגב. הכנסתי את היד מתחת למעיל – מאחור תקוע לו בחגורה מוט עם ראש ממתכת, מעין אֶלֶת בייסבול שהחלק העליון שלה עשוי ממתכת מאד כבדה. השתוממתי: עם זה אפשר להגן? והוא אמר: זה שום דבר. אתה רוצה לדעת ברצינות? והוא הסיר מרגלו את הנעל, ושם, הסוליה כולה ממתכת. אם חוטפים לי את האלה, הוא אמר, אני מכה בכפכף. וכך הוא היה בידי החיילים שישבו בשתי שורות על שתי המשאיות בכניסה.

איך 24 החיילים הללו אכלו? פעם בשעה המפקד היה לוקח את הצינור בגינה, פותח את הברז ומגיש את הפייה של הצינור לחייל הראשון ליד הדלת, הוא היה שותה, ובעיקר נרטב, ואחרי ששתה הוא העביר את הצינור לזה שליידו. עד שהצינור עבר בין כולם, והמפקד היה מחזיר אותו לגינה. כולם היו רטובים.

ופעם ביום, בצהריים, הביאו סיר גדול, ובו תבשיל של פול. הראשון היה מגיש את המסטינג, מעביר הלאה, עד שכולם קיבלו מהתבשיל הזה. וזה האוכל היחיד שהם אכלו במשך היום – עד שש בערב. כך החברה האלה חיו.

18.11.16 הקלטה 007

איך העברתי את העיזבון של אבא לארכיונים בארץ ובארצות הברית

כשאבא נפטר בשנת 1998 הוא השאיר בארכיון שלו כאן חומרים רבים, ענייני ציבור, חגים, כמו גם נושאים הקשורים במשפחה. חלק מהעיזבון שלו היה בחדר שהוא חלק עם אמא, ורוב הכתובים שלו היו מצויים בשני צריפי הארכיון שליד בית ההורים.

את רוב התיקים העברנו עוד בחייו של אבא למכון שיטים, השם שהחליף את ארכיון החגים, ושם סודרו התיקים לפי החגים, חגי משקים, יובלות ומועדים וכו'.

אבל בתוך צריף הארכיון נשארו חלק מהרהיטים, כל התמונות של ההורים, וכן כל הכתיבה האישית.

בנוסף, בתוך הארכיון, על מדפי ברזל לכל האורך, ניצבו 360 תיקים מסודרים לפי הנושאים: חגים, משפחה, התכתבות עם חברים ומוסדות וכן הלאה. התיקים היו מסודרים לפי עשרות סעיפים, על פי המצאי, יחד עם פריטי ריהוט ודברים אחרים.

כדי לדעת מה יש בתיקים נחוץ היה למיין את הניירות לפי סעיפים שקבענו לפי מה שמצאנו. היצעתי לזכרי אשל לקחת על עצמו את מיון הניירות והרשימות, והוא עסק בזה במשך חמש שנים, משנת 1998 ועד 2003. ביקשתי שיעבור על 360 התיקים, שיוציא חומרים כפולים ויאחד מתיקים אחרים דברים שצריך להוציא מכאן לשמור שם. כי אבא אהב כל פריט לצלם ולחזור ולצלם ולגזור. ביקשתי שישאיר פריט אחד מכל דבר, וישאיר בתיקים רק מה ששייך, בלי כפילות.

כשסיים את המשימה הכבירה הזו, נתתי לזכרי את הדיסקים שהיו אצלי וקניתי לו רדיו חדש שהוא יוכל לשמוע בו את המוזיקה מהדיסקים. התיחסתי אליו בכבוד והערכה. הוא היה בא מדי בוקר בשעה שמונה, אמא היתה מכבדת אותו בתה ותפוח עץ וכך היה מתחיל את יום העבודה, עובר תיק אחרי תיק בלי להתיאש ועושה עבודת קודש. כשזכרי השלים את המשימה, העברתי את התיקים לעין חרוד איחוד, שכחתי את שם הארכיונאית שהסכימה לערוך את כל החומר לפי תיקים אישיים ותיקים של חגים ונושאים כלליים. הארכיונאית של עין חרוד עבדה על זה במשך כשנתיים היא עשתה עבודה בלתי רגילה, והחזירה לי את החומר ממויין למאה ומשהו תיקים אישיים ומאתיים תיקים כלליים, המכילים נושאים כגון: חגים, יובלות, מכתבים לאישי ציבור וכן הלאה.

הודיתי לכולם, בידי היה כעת כל החומר שאבא השאיר. כעת חיפשתי איך אפשר להוציא את כל זה לאור, כשהמטרה: להוציא ספר. ובאמת, כעבור חמש שנים, ראה אור הספר בגוף ראשון רבים" אותו כתבה אמירה הגני. הספר ראה אור בהוצאת הקיבוץ המאוחד בהנהלת עוזי שביט. והוא התבסס בעיקר על החומרים שמצאתי בתיקים האישיים.

היו בידי כעת 200 תיקים שעסקו בענייני הכלל. החלטתי להעביר אותם לארכיון שיסכים לקבל את החומר. הציעו לי להעביר את העיזבון לאפעל וגם למוזיאון ארץ ישראל. כבר עברו עשר שנים מאז שאבא נפטר, אמא היתה כבר מאוד מבוגרת, ובשנתיים האחרונות היתה בבית הפז, והייתי חייב לעשות משהו עם החומר. ואז הוצע לי להעביר את החומר לארכיון מפלגת העבודה בבית ברל. התקשרתי למנהל הארכיון, ובעקבות זה הגיע לבית השיטה מיכאל פצ'וק יחד עם שלושה אנשים שבחנו את התכולה של התיקים במשך ארבע שעות. ולבסוף הם אמרו: אנחנו לא מוצאים שום קשר בין הארכיון לגבי המורשת של מפלגת העבודה.

אמרתי: מה זאת אומרת אין קשר, הארכיון של אבא שלי זה ארכיון של החגים והמסורת שנוצרו בהתישבות העובדת, במסגרת התק"ם, הקיבוץ המאוחד ומפלגת העבודה. זה הארכיון של החגים והמסורת שנוצרו בהתישבות העובדת בארץ ישראל.

אורו עיניהם: מצאנו את ההצדקה להעביר אלינו את התיקים.

מדי שבוע הייתי מגיע אליהם עם 30 תיקים, אחרי שהם הודיעו לי שגמרו למיין את התיקים הקודמים. בגלל שהם ארכיון ממשלתי, הם חייבים כל דבר לרשום ולתייך. ולהוציא כפולים, ולהעביר מסמכים לתיקים אחרים לפי הנושא.

כעבור שנה כל 200 התיקים היו אצלם. והם אמרו: מה עם חומרים שהם בשמך ובווידאו? לאבא היו המון קלטות של אודיו ושל ווידאו. מיינתי הכל. התקשרתי עם עזרא שפרוט בבית ברל, איש הקשר שלי עם מיכאל פאצ'וק בארכיון, הוא היה מחכה לי שם כשבאתי עם תיקים נוספים ועוזר להעביר אותם לארכיון, הוא ואשתו גרו בבית ברל וכך העברתי גם חומרי השמע והווידאו שהיו בקלטות, בדיסקים ובתמונות כלליות.

נותרו בידי כמאה תיקים אישיים, דברים שאבא אסף לפי: חגי ורזיה, דברים שכתב בנושאים אחרים כגון: משפחת זנאטי בפקיעין, מיהו יהודי, יובלות, בית הספר, קבוצת אלון, התכתבות עם אבא אוצוקי מקיוטו-יפן וכו'.

כעבור שנתיים הבנתי שאין מה לשמור על זה, כבר עברו עשר שנים מאז שאבא נפטר, השנה היתה 2007, 2008, אמא הייתה בבית הפז. החלטתי להעביר לבית ברל גם את התיקים האישיים של אבא. וכעבור כשנתיים קיבלתי מהם טלפון: אם תיכנס לאתר של מפלגת העבודה, לסעיף שנקרא ארכיון אישי, תוכל לראות את גריון לפני גולדה מאיר, מי שמקדים אותו הוא אבא אבן. עשו לי כבוד גדול.

ראיתי שהם פתחו באתר 200 תיקים שמחולקים לנושאים, בצורה דיגיטלית מרשימה מאין כמוה. עכשיו החומרים של אבא מופיעים באתר של ארכיון מפלגת העבודה שהוא פתוח לציבור.

את הדברים שאבא כתב לאמר אני שומר בחדרי הפרטי, וכן בארכיון שנשאר ברשותי. אין לי לב לתת אותם. יש שם שני תיקים הקשורים בעמנואל, שני תיקים על זינאטי, תיק על רזיה, תיק על חגי, על אנשים בבית השיטה, דברים אישיים שכתב על ברוריה ואחרים שעדיין זה ברשותי, שמור בארון פח.

ונשאר הצילומים, שהם בעצם בצורת נגאטיבים, בפורמאט של 6X4 ס"מ, ובפורמאט של 35X35, שזה פורמאט של שיקופיות. אלפי צילומים ונגאטיבים מסודרים יפה בתוך קופסאות קטנות מקרטון.

הזמנתי לכאן את נדב מן ממרחביה, הוא בחר לעצמו כמאה צילומים, חתמתי שאני מוריש אותם לפרויקט תיעוד המורשת של אריה בן גריון באוניברסיטת חיפה, והוא התחייב להפיק את הצילומים הללו בפורמאט גדול ומיוחד. נדב נן נעזר בחברת דיגיטול, וכיום אפשר לראות את התמונות בארכיון של אוניברסיטת חיפה, שם יש סעיף של תולדות ארץ ישראל, וזה שמור שם.

נשאר ברשותי עוד כ- 60 תיקים, כל החומר האישי, ארון העבודה של אבא, כלי העבודה, העפרונות, אוסף השטרות והמטבעות, הכול עדיין שמור במבנה שצמוד לדירת ההורים, אני משלם אלפיים שקל בשנה לתחזוק המבנה, וזה שמור ברשותי. את המבנה שמאחוריו העברתי לרשות מכון שיטים שמשלמים את הארנונה שלו, ושם יש להם ספרים.

בסופו של דבר, רוב החומר שלא שמרתי הלך לפח, שזה כולל כרכים של דבר לילדים, משמר לילדים, מעריב לנוער, כרכים של עיתון בקיבוץ, של עיתון למרחב ושל עיתון דבר מלפני קום המדינה, ולאחר שרוקנתי את המכולה העברתי אותה לגיא גלבוץ.

לאבא היה אוסף גדול של חוברות זיכרון לבני קיבוצים שנפלו במערכות ישראל, כ- 700 חוברות זיכרון. אבא אמר לי שאם אי-פעם יראה אחת מהחוברות ליד פח אשפה, הוא ידליק את הארכיון, כי זה יהיה סימן שנגמרו הערכים שראוי להילחם בשבילם. היצעתי לאבא שנעביר את הארכיון לאפעל.

נסענו, בוג'ה, עזריה אלון ואני לאפעל, וכשראינו את הארכיון של גלילי זרוק באיזה מרתף יחד עם חלקי ריהוט מוזנחים – החלטנו שזה לא מקום מתאים. ניר מן הציע לפנות לרוני מילוא, ראש העיר תל אביב. נסענו עם רוני מילוא לארכיון ארץ ישראל במוזיאון ארץ ישראל, אבל לא יצא מזה כלום. חוברות הזיכרון נשארו כאן ואבא היה ממש מיואש. אבא פנה לחבריו באוניברסיטת הרוורד בבוסטון. בהרוורד יש ארכיון עצום של תרבות הארץ. והם הסכימו לקחת את 700 חוברות הזיכרון לנופלים של התנועה הקיבוצית. הם שלחו משלחת עם טנדר, גם אבא היה נוכח, העמיסו את החוברות על הטנדר, ופתחו אתר על שמו בארכיון של הרוורד, בשם המכון על שם אריה בן גוריון.

נשאר ברשותי אוסף ההגדות של אבא. פניתי לצבי צמרת, מנהל יד בן צבי בירושלים, והוא היקצה לעיזבון של אבא מדף בארכיון או בספרייה של יד בן צבי. אחרי שנתיים צבי צמרת עבר למשרד החינוך ואין לי מושג מה מצב המדף והחומר של אבא שהעברתי לשם.

לסיכום

העיזבון הרוחני של אבא שמור בארכיונים של כמה מן המוסדות היותר מכובדים: במכון למורשת ארץ ישראל באוניברסיטת חיפה; בארכיון מפלגת העבודה שבבית ברל; תמר אדר שומרת חלק מנכסי הרוח של אבא בארכיון בית השיטה; וכן הדברים האישיים שלו שמורים בארכיון המקורי שלו. אני לא כל כך יודע מה לעשות איתם.

כמו כן פתחנו לאבא דף בויקיפדיה, בעזרת עובד ממכון שיטים, דף מכובד הכולל קישורים לכל הפרסומים והפעילות של אבא. וגם הוצאנו ספר בשם "בגוף ראשון רבים" שכתבה אמירה הגני ויצא בהוצאת הקבוץ המאוחד, בשנת 2010. כמו כן, רזיה ואני הבאנו לדפוס את הספר "אל תשלח ידך אל הנער" שראה אור בהוצאת כתר בשנת 2003, עם ציורים של מנשה קדישמן.

אני גם טרחתי להוציא את ספר המנורה יחד עם עזרא שפרוט וצבי רוט מיבניאל, כך שהצלחתי לשמר את כל הכתבים והכתובים שאבא השאיר. מסתבר שאבא השאיר 1.2 מליון פריטי נייר, כולם נסרקו על ידי פרווייק הרוורד לשימור לתפארת, כל המליון ויותר פריטים וכן 200 התיקים שאני אספתי נסרקו וקיימים למשמרת עד.

זה מוסד שמשמר דרך בית יגאל אלון, את מורשת ארץ ישראל. הם בחרו כמה אישים חשובים בעיניהם, ביניהם עזריה אלון ואריה בן גוריון. הכל מועתק ושמור אצלם, בצורה דיגיטלית. זה פרווייקט של הרוורד שעלותו שני מליון דולר. גם בית השיטה נמצאת שם. מכל סקטור הם בחרו חמישה אנשים – התיישבות, מושבים, קיבוצים, סופרים, משוררים, וכו'.

(לא מובן אם מדובר בפרוייקט של בית יגאל אלון או בפרוייקט של הרוורד.)